

Tereza Vojtasíková

Jarní otvírání vinných sklípků v Kyjově, 28. 3. 2010

Jarní otvírání vinných sklípků je novodobým svátkem, vytvořeným na popud starších mužských členů Slováckého souboru. Ti si přáli, aby existovala slavnost, v níž by dominoval především zpěv. Při ostatních svátcích v průběhu celého roku je sice zpěv podstatnou součástí každé slavnosti, nicméně svátky jsou především zaměřeny na tanec a zpěv, a tudíž určeny mladším účastníkům. V roce 2010 byl svátek slaven po sedmé.

Průběh slavnosti

Na náměstí před kyjovskou radnicí se účastníci sešli ve 14 hod. Na místo srazu dorazily mužské pěvecké sbory z okolních měst a vesnic, a to z Lipové, Ratiškova Týnce, Uherského Brodu, Vacenovic, Vrbic a Kyjova. Před samotným oficiálním zahájením začala účastníky na náměstí svolávat svou hudbou kapela složená ze dvojích houslí, basy a klarinetu. Hlavní organizátor a zároveň vedoucí Slováckého souboru Kyjov Milan Pokorák po druhé hodině svolal všechny spolky před radnici, kde se seřadily do půlkruhu. Diváci stáli v kruhu za krojovanými muži a převážná část starších přihlížejících byla oblečena téměř slavnostně, zatímco u mladší generace převažovalo všední oblečení.

Sbory zahájily společný zpěv písní o víně. Následně hlavní organizátor všechny přivítal a postupně představil jednotlivé spolky, které na pozdrav odpovídaly zavýsknutím. Jako posledního uvedl starostu Kyjova, jenž všechny spolky uvítal ve městě a oficiálně svátek zahájil. Za dalšího zpěvu přivítala radnice účastníky koláčky a vínem, které byly v kole roznášeny nejprve členům pěveckých spolků a posléze nabízeny i přihlížejícím divákům.

Následoval průvod, který vedl Slovácký soubor v čele s hudebníky z Cimbalové muziky Jury Petřů a za nimi kráčely po skupinách jednotlivé sbory. Zástup uzavírali diváci. V čele průvodu jelo policejní auto a druhé procesí uzavíralo společně s hasičským vozem. Mezi

diváky a krojovaným průvodem existovala jakási neviditelná hranice: krojovaní kráčeli samostatně a byli středem celé události. Nekrojovaní šli odděleně za průvodem, případně podél něj, ale i pak si udržovali jistou distanci. Další skupinu diváků tvořili ti, kteří pouze přihlíželi a průvodu se neúčastnili; tito diváci samovolně ustupovali na chodník, aby procházejícímu průvodu nepřekáželi. Ještě další skupina diváků pouze pasivně vyhlížela z oken domů. Během přibližně patnácti minut se celá společnost přesunula na blízké travnaté náměstíčko s vinnými sklípky.

Na plácku se mužské spolky opět seřadily do půlkruhu a byly přivítány zpěvem čekajícího ženského sboru z Kyjova, který částečně převzal iniciativu moderátora. Písňemi ženy vítaly nejen místní sbor, ale především „přespolní“ návštěvníky. Poté začal dialog mezi dvěma členkami ženského sboru, z nichž jedna představovala „tetku“, která reprezentovala komickou postavu výstupu. Její rolí bylo doplňovat informace, a to především díky „hloupým“ otázkám, které se dobře slučovaly s jejím charakterem a na něž posléze hlavní moderátorka odpovídala. Oficiální informace a úvod byly díky tomuto výstupu podány s odlehčujícím nádechem. Obě ženy svátek společně uvedly, představily sponzory, upozornily na okolní sklípky a poděkovaly jejich majitelům za spolupráci. Dodaly, že akce vznikla na popud místního mužského sboru a v roce 2010 se koná již její sedmý ročník. Zazněly informace o možnosti koštu vín v místních sklípcích a byly představeny stánky profesionálních vinařů. Po další písni žen se diváci z vtipných rýmovaných veršů dozvěděli zásady a pravidla pro tento slavnostní den, tzv. Sklepickule.¹ Poté byly znovu jednotlivě představovány mužské sbory.

Každý soubor byl stručně uveden a diváci se o něm dozvěděli několik základních informací, například odkud přijel či jaká je jeho stručná historie. Ženy měly také ke každému z nich připravenou krátkou vtipnou básničku. Sbory reagovaly zpěvem písne námětově spojené s vínem. Jako komickou vsuvku si ženský sbor připravil „nečekaný“ vpád nezvaného mužského sboru (převlečené ženy), který zpíval o pivu. Jejich akce byla ryze divadelní. Předstupovaly před sbory a diváky v roli mužů, kteří se přijeli zúčastnit vinné akce – jako opozitní a satirické atributy byly zvoleny nápoj a krajina, které nemají nic společného s vinařskou tradicí (pivo, jihočeské Kozojídky). Ženy byly oblečeny v tradičních mužských krojích, ale jejich oblečení bylo využito jako divadelní kostým, na rozdíl od krojů ostatních. Scénka nabývala komického charakteru. Ženy si na jednu stranu díky zvolenému textu a tématu dělaly legraci z vinařů a jejich tradic, které ovšem také přísně dodržují a obhajují, na druhou stranu bylo patrné přesvědčení o nadřazenosti vína nad pivem díky zesměšnění a konečnému vyhnání tohoto „mužského“ sboru. Muži při vystoupení ženského sboru přejímali funkci diváků a jejich vystoupení se účastnili

1 Seznam Sklepickul: „1. Místní vinaři sklepy otvírají, jen dobré víno nalévají. 2. Do sklepa vejdi jak do chrámu páně, skrz nízké dvéřečka ohni hřbet ladně. 3. Když se ti kamoš ožere, vytáhni ho ven, ty krojovaný frajere. 4. Nezapomeň na dobré vychování, než půjdeš ze sklepa, zaplať bez vyzvání. 5. Kdo bude při nepravostech přistižen, tomu bude odstrižen... šáteček malovaný. 6. Ten, který se pokape gulášem, bude doma pometlem vyprášen. 7. Myslete na našu dobrotu a nechťte nám tu u plotu.“ (Viz záznam pořízený 28. 8. 2010, videonahrávka je uložena v knihovně KDS FF MU.)

jen pasivně (mimo odzpívané písně mužských sborů). Po několika krátkých písních byl tento falešný sbor vyhnán ženami pryč a opět se pokračovalo v programu.

Následovalo ukončení oficiálního programu a byla vyhlášena volná zábava. Nejdříve se spolky rozdělily na dvě části, opět vytvořily kruhové či půlkruhové uspořádání a ještě nějakou dobu zpívaly na náměstíčku, než začaly postupně obcházet sklípky, které symbolicky otvíraly písní věnovanou majiteli. Za svůj výstup byli odměněni malým pohoštěním a vínem. Přihlížející diváci se rozešli do sklípků, kde si mohli koupit ochutnávku vína, nebo zůstali stát na náměstíčku. Postupem času se před jedním sklípkem sešli starší nekrojovaní muži a začali zpívat lidové písně. Pravděpodobně šlo o bývalé členy spolku.

Hlavní organizátor

Hlavním organizátorem slavnosti, neboli jejím dramaturgem-režisérem, byl vedoucí mužského sboru ze Slováckého souboru Milan Pokorák². V rámci již zavedené tradice, vzniklé během minulých šesti ročníků, byla náplní jeho práce především organizace a dohled na správný průběh slavnosti. Staral se o shromáždění všech spolků na jednom místě (ať už před radnicí či na náměstí u sklípků), o úvodní proslov a přivítání všech účastníků, dále dával pokyny k přesunům a zahájení jednotlivých dílčích akcí slavnosti (začátek společných zpěvů, seřazení průvodu a jeho odchod od radnice, příchod ke sklípkům a nutná organizace na místě). Před sklípky spolupracoval s vedoucí ženského pěveckého sboru, která se následně starala o průběh programu před sklípky.

Specifika průvodu

Zajímavou součástí svátku byl průvod mezi zahajovacím místem před radnicí a náměstím se sklípky. Samotný průvod se zde rozdělil na dvě části – krojované sbory a diváky. Krojovaní účastníci kráčeli za sebou po jednotlivých spolicích a první polovina procesí zpívala písně, které udávala kyjovská kapela v čele průvodu, zatímco druhá část se přidala k poslednímu sboru s dudami. Díky tomu, že se mezery mezi jednotlivými spolky postupně zvětšovaly, vznikly ke konci trasy průvodu již tři zpěvní sekce, a to přední kyjovská, zadní s dudami a samostatná prostřední část. Diváci, kteří se účastnili průvodu, kráčeli buď za krojovanými, nebo podél nich, jak už bylo zmíněno výše. I tito pochodující diváci se stávali nositeli teatrality pro ty, kteří se akce neúčastnili. Celý průvod sám o sobě tvořil jednotnou část účastníků, která jako by byla oddělená od ostatních přihlížejících – diváků. Ti stáli buď na chodnících nebo vyhlíželi z oken domů, kolem kterých se procházelo. Vznikla zde tedy výrazná oddělenost mezi aktivními účastníky průvodu a diváky, kteří stáli mimo dění.

2 Srv. článek Dity Lánské v tomto čísle.

Kroje

Každý člen spolku byl pro účely slavnosti oblečen v kroji specifickém pro daný soubor. Kroje se od sebe lišily nejen barevně, ale i stylově, nicméně byla zde patrná určitá jednota v použití barev, které byly zejména národní, tzn. modrá, červená a bílá, a dále v použití některých doplňků jako jsou kytičky, péra, bambulky na botách a jiné.

Domácí spolek z Kyjova byl oblečen v tmavomodrém stejnokroji s bílou košilí a černým vyšíváním. Kroj s vyšíváními červenými pásky a vázankami v černé nebo červené barvě, na kterých byly vyšity různé motivy kytiček, doplňovaly tmavé kloboučky lemované červeno bílým látkovým pruhem, za kterým byla zastrčena červená kytička. Boty byly vysoké holínky, na kterých byly připevněny bambulky v barvě trikolóry. Většina členů měla prouťené podlouhlé košíky, tzv. sotůrky, ve kterých nesli láhve vína.

Členové dalšího spolku byli například oblečeni v bílém, volnějším stejnokroji s bílou kazajkou s červeným vyšíváním. Jako jediný spolek měli kolem pasu uvázanou modrou, bíle vyšívanou zástěru společně s červenobílým páskem. Opět se zde objevovaly především motivy kytiček.

Sbor z Valenovic měl tmavomodré kalhoty s vysokými holínkami a k tomu bílé košile vyšívané červeně. Dále dlouhé bílé kabáty s červeným lemováním a tmavé kloboučky s barevným páskem, za kterým měli zastrčenou kytičku, a mladí a svobodní muži navíc i obrovskou barevnou kytici se dvěma péry. Tento spolek si na otvírání sklípků dovezl na trakaři sud, ze kterého po cestě nalévali ostatním sborům a hostili je svým vínem.

Zajímavostí u některých spolků byly skleničky zasazené do látkových pouzder, které měli muži připevněné na krku.

Také ženský sbor byl krojovaný. Bílé suknice pod kolena vyšívané opět motivy kytiček byly doplněny černým šátkem a červenou kazajkou vepředu s modrým motivem a vzadu se zeleným. Všechny ženy měly na hlavě bílý šátek.

Skrze oblečení docházelo k vymezení diváků a aktérů události. Starší diváci byli většinou oblečeni ve svátečních šatech, tzn. muži v oblecích s kravatou a ženy v kostýmcích, případně ve společenském oblečení. Mladší účastníci na sobě měli všední šaty, většinou džíny a bundy. Kroje spolků, ať mužských nebo ženských, tak výrazně kontrastovaly s oblečením ostatních účastníků slavnosti.

Scénický prostor

Svátek otvírání sklípků se odehrával ve třech scénických prostorech. Dva z nich byly statické a nijak zvlášť proměnlivé: jednalo se o prostor před radnicí a plácek u vinných sklípků. Třetí z nich byl pohyblivý a proměňoval se s postupem průvodu.

Prvním prostorem bylo na samém začátku kyjovské náměstí, konkrétně prostor před radnicí, kde muzikanti a krojované sbory utvořili kruh, který ohraničil místo jejich aktivity. Uprostřed kruhu bylo volné prostranství, ve kterém se pohybovali pouze fotografové

a kameramani. Za krojovanými vytvořili další půlkruh přihlížející diváci. Prostor, ve kterém se odehrával úvodní program, byl zasazen do kruhu krojovaných v místě vstupu do radnice. Zde hlavní organizátor představil divákům sbory a starostu Kyjova.

Druhý statický prostor se nacházel u sklípků. Ve středu tohoto prostoru se nacházel oválný trávník s několika stromky, na němž se všichni účastníci shromáždili. Krojovaní zde vytvořili půlkruh, který byl na druhé straně doplněn přihlížejícími diváky, tedy vznikl uzavřený kruh. V tomto prostoru, na rozdíl od místa před radnicí, se již počítalo s přihlížejícími diváky a celý program byl směřován k nim. Prostor události byl jednak předurčen umístěním mikrofonů, které se nacházely ve středu kruhu před nekrojovanou částí účastníků, jednak umístěním reproduktorů. Náměstíčko, kde se odehrála druhá část programu, bylo tvořeno vinnými sklípkami, před kterými stály stolky s láhvemi a připravené „koštovačky.“ V tomto prostoru stály i další stánky, v nichž bylo nabízeno víno profesionálních vinařů a kyjovský soubor zde prodával své CD, knihy a jiné propagační materiály. Celý prostor se nacházel poblíž moderní, panelákové zástavby města. Když člověk vzhledl od klasického moravského sklípku, uviděl několik paneláků z osmdesátých let.

Než na toto místo dorazili muzikanti a sbory, odehrávaly se u sklípků všechny přípravy na nadcházející událost. Ženy se oblékaly – šatnu si udělaly ze sklípku v mírném kopečku nad centrem všech událostí, který nesl název Slovácká bída. Zde se také občerstvovali muzikanti. Po skončení oficiální části slavnosti se stal dalším, i když menším scénickým prostorem: přišlo sem několik „strýců“ bez krojů, utvořili opět půlkruh a začali zpívat lidové písně.

Proměnlivým scénickým prostorem se stala také ulice, kterou procházel průvod od radnice k vinným sklípkům. Průvod šel po silnici podél domů na náměstí a posléze i kolem panelové zástavby až před sklípky. Jelikož se průvod pohyboval, byl neustále obměňován i scénický prostor a s ním i diváci vyhlížející ze svých domovů.